

Van Sonic Bloom tot Will Tura

Bruxelles in de Fluisterheuvels

BRUSSEL/BRUXELLES – Bruxelles is een klein dorpje in de Whispering Hills van Manitoba, Canada. 'Broeksèl' spreek je dat uit, want Manitoba is Québec niet en dus Engelstalig. Bruxelles is niet meer dan een parochie of gehucht en leeft nagenoeg volledig van de landbouw. Dat bleek al uit de delen 1 en 2 van deze reportage. En al zijn de meeste boerderijen nu mega en hightech geworden, ooit was het anders.

Van onze medewerker
Francis Marissens

francis.marissens@bdw.be

Wie aan het eind van de negentiende eeuw de oversteek maakte, was meestal straatarm. Vandaar dat België deze mensen ook liever kwijt dan rijk was. Dus werden alle schamele bezittingen verkocht om een kaartje voor de boot te bekostigen. Enkele reis welteverstaan, met in het beste geval nog een koffer met kleren en een klein beetje zakgeld erbij. En met de wat misleidende belofte dat men in Canada gratis landbouwgrond kreeg. Die bleek in een moeilijk bereikbare wildernis te liggen en moest eerst nog ontbost worden. De eerste generatie Belgen effende echter het pad voor de tweede en de derde. En die leveren ons nu op hun oude dag nog prima getuigenissen. Kom hier over tien of twintig jaar terug, en de geschiedenis valt al veel moeizamer te achterhalen. Vandaar nu: Bruxelles en omgeving, een laatste reeks verhalen.

Alhoewel laatste... Er is nog meer Brussel te ontdekken op dit continent.

Lijspreuk met Belgische smaak

Richard Van Den Kerckhove, 78 jaar, is de tweede van een gezin van vijf jongens. Ik ontmoet hem in een café in Swan Lake. Hij is blij (en trots) dat hij nog eens een woordje West-Vlaams kan *placieren*.

Vader Theofiel Van Den Kerckhove werd zijn vriend Gust De Lichte. "Ze hadden eigenlijk op de Titanic horen te zitten," vertelt Richard.

armoe hoor. Had mijn vader geld genoeg gehad om terug te keren, hij had het misschien wel gedaan."

"Mijn vader was samen met Gust De Lichte in St-Alphonse aanbehold. Het was hier allemaal bos. Je kon wel gratis land krijgen, maar dat stond dan wel vol met bomen. Dus moesten die eerst weggehaald. Alles met de hand, niet zoals nu met machines en tractoren. Je was verplicht om drie acres (*een acre is goed 0,4 hectare, vndr.*) per jaar te ontbossen. Mijn vader legde 30 acres plat in één jaar. Hij stak de boel gewoon in de fik, en ruimde dan wat er overbleef verder op."

De familie Van Den Kerckhove vestigde zich in Swan Lake.

"Maar het bleef ook nadien een hard leven. Opstaan te zessen om vijftien koeien te melken, met de hand. Toch waren we wat voor op de rest hier in de streek. In 1940 kochten we de eerste tractor. En vader kocht meteen nog een halve sectie grond erbij (*een halve sectie staat gelijk met 320 acres of zo'n 130 hectare, vndr.*). Zelf ben ik toen definitief van school afgegaan. Die tractor, dat was de mijne. Daarmee wilde ik altijd rijden. Achtien uur per dag zat ik erop, een ganse zomer lang. Wat eigenlijk teveel was voor zo'n tractor. Onze eerste combine-maaidorser kochten we in 1950. Mijn vader wilde die niet echt, ik wel."

"Met vijf broers waren we. En mijn vader had zo hard gewerkt, dat hij elk van ons een halve sectie cadeau kon doen toen we trouwden. En we zijn alle vijf samengebleven en hebben *t'huupe* gewerkt. In plaats van elk ons eigen zaaimachine te kopen, legden we samen. En zo ging dat

De tuin van Alice Marginet. © Francis Marissens

Dat zit wellicht wel in het bloed. Zo wilden ze de oude *patatten* eten tot ze op waren. *Ikke* niet. Ik heb me daarover kwaad gemaakt: verdorie, wij zitten hier ouwe *patatten* te eten en de andere staan daar gereed in het veld!"

"In 1961 zijn mijn vader en moeder naar België teruggeëisd. Drie maanden zijn ze er gebleven. En ze waren *wreed content* dat ze geweest waren. Mijn moeder had ginder nog familie wonen, nichten en *kozijns*. Met Kerstmis krijgen we nog altijd vijf of zes wenskaarten uit België. En af en toe bellen we elkaar eens."

Over België

In 1991 reisde Richard zelf naar België. Naar Knesselare onder meer, waar zijn beide ouders van afkomstig waren.

Van Den Kerckhove nog geboren was. Het staat er nog steeds. Er zitten nu... *ziens* in. En ook het huis van mijn *moedere* vonden we terug. Ook dat stond er nog. Dat was nu een ganzenhok."

"Drie maanden voordien was een broer al naar België gereisd. Hij had dus al het pad geëffend. Ik wist waarheen, bij wie ik kon logeren. Thuis zijn we altijd *Belgs* blijven spreken. Nu nog spreek ik *Belgs* – *Vloms* zeggen ze bij jullie – met mijn broers wanneer we *t'huupe* zijn. En als je de taal kent in een ander land, dan is dat natuurlijk heel interessant. We konden ginder perfect met de mensen praten."

"Ik had in België bijna constant een tiental mensen om mij heen. Zeker tijdens het *bollen*. *Belgian bowling* (*zie Deel 1*) is ook hier erg populair, zeker bij de oudere generatie. Maar soms moesten ze er mij ginds aan herinneren dat het mijn beurt was. En maar verhaaltjes vertellen, vaak met een kleine staart aan," knipoogt Van Den Kerckhove.

Over Canada

Richard is een stevige vent en verzet ook op zijn 78ste nog een stevige pint. Ook voor de middag haalt hij er echt zijn neus niet voor op.

"Vanaf 1 oktober 2004 mogen we in Manitoba niet meer roken in cafés. Alleen buiten nog. Ze voeren almaar meer regels en beperkingen in. Zelf rook ik niet thuis of in de wagen, maar als ik hier op *café* een pintje kom drinken, dan steek ik graag een sigaretje op. Jongens toch, waar gaan we naar toe?"

"Ik rook al zeventig jaar. Jawel, ik ben er op mijn achtste mee begonnen. Ik nam *toebak* mee naar 't *schole*. Al moest ik die toen nog verstoppen."

"Het Vlaams sterft wel stilaan af. Het gaat hier dood. In Swan Lake zijn er nog een paar die het spreken. Maar mijn kinderen bijvoorbeeld, die niet meer. De taal zal dus samen met onze generatie verdwijnen."

"En er is nog meer veranderd natuurlijk."

Neem nu de verwarming. Ik heb nog de tijd gekend dat we drie *stoven* moesten doen branden om het een beetje warm te hebben. Door ons huis konden vogels vliegen, dus ook de kou vloog mee. Het hout kapten we zelf met de bijl. En nu? Ge draait een knopken om en 't is zoveel graden."

"Van niks hebben en alles met de hand doen tot het kopen van die eerste grote combine: mijn vader heeft dat allemaal meegemaakt. Onze kinderen niet. Zij kennen alleen nog zoals het nu geworden is."

Alice Marginet komt me in het huis van Anna opzoeken, opschrijfboekje in de hand. Een tenger maar vriendelijk dametje van 78 jaar. Ze is plaatselijk correspondent voor *The Times* en wil de goegemeente graag laten weten waarom ik er kom rondhangen.

The Times is een regionaal weekblad voor de gemeenten Victoria, South

gaven en gedrukt in Treherne. Ik rij er even langs. Gary Lodwick is eigenaar, verantwoordelijk uitgever en hoofdredacteur:

"*The Times* wordt in zowat 2.850 exemplaren verspreid. En alleen in deze streek, op wat abonnementen voor uitgezwermd mensen na. Het is een privé-initiatief. Al krijgen we wel wat overheidssteun voor de verzending."

"Ja, de streek hier is voor een stukje Belgisch getint. Ook ik heb Belgische roots," lacht Lodwick. "Mijn vader, Alvin E. Lodwick, was Engels, maar mijn moeder, Alice Cousin, stamde uit België. Ik herinner me nog goed een bus reizigers die van ginds overkwam en in Swan Lake halt hield. En ik eropaf voor een reportage. Dat was echt leuk hoor. Tot ze mij vroegen of ik ook nog Vlaams sprak en ik daar stond met mijn mond vol tanden. Nee dus. Ik ben zelfs vergeten vanwaar mijn grootouders afkomstig waren. Ergens uit Vlaanderen, maar waar was dat ook weer? Sorry, ik moet het je schuldig blijven."

Dus zochten we het zelf maar op. Speciaal voor onze overzeese collega: moeder Alice Cousin was de dochter van Jules Cousin en Zulma Knockaert, respectievelijk afkomstig van Houtem en Zillebeke. En allebei belandden ze in Bruxelles, Jules in 1907, Zulma in 1910, waar ze al een paar maanden later trouwden en dertien kinderen kregen.

Norfolk, Lorne (waaronder Bruxelles, St-Alphonse, Holland en Swan Lake) en Grey. De plaatselijke *Brussel Deze Week* zeg maar. Je vindt er socio-culturele reportages in, zoekertjes, advertenties en ook dankbetuigingen allerhande bij een ziekte of overlijden. Het blad wordt uitge-

Hollandse *patat* in Bruxelles! Bruxelles mag dan nog overwegend

Gary Lodwick. © Francis Marissens

Belgisch getint zijn (met vooral emigranten uit de streek van Oudenaarde, Brakel (Everbeek), Geraardsbergen, van Knesselare en Ursel en van Halanzy), toch vind je er ook nog een zeldzaam Frans (familie Aubry) of zelfs Tsjechisch spoor (familie Zavada). En ook een Nederlands. De familie Jonk drukt momenteel economisch mee haar stempel op de streek. Hun aardappelbedrijf barst uit zijn voegen.

Steven Jonk is de jongste zoon van Henk Jonk en Yvonne Willemsen. Met zijn twintig jaar is hij de jongste van negen kinderen (van wie er helaas twee verongelukten). En Steven spreekt ook Nederlands. Hij ging zelfs een jaartje studeren in Nederland, het land van zijn vader. Moeder Yvonne werd in St-Alphonse geboren en heeft Belgische roots (Baarle-Hertog). De boerderij Jonk legt zich vooral toe op de aardappelteelt. Nu het volle rooitijd is, tracht Steven de los- & sorteeractiviteiten in en rond de loodsen van de boerderij te coördineren.

"We zijn nu toch met zowat 25 mensen tegelijkertijd aan het werk," legt Steven Jonk uit. "Een vijftal op het veld, zes truckers die met hun vrachtwagens voortdurend heen en weer rijden, en hier op de boerderij thuis nog eens zo'n vijftien mannen en vrouwen voor het lossen en het sorteren. Zelf werk ik van zeven tot negen. Dat is veertien uur lang, jawel. Maar we hebben toch een tweeploegenstelsel ingevoerd voor wie hier manueel de aardappelen sorteert. Veertien uur voor hen, dat was niet houdbaar. Nu hebben we twee ploegen die elk zeven uur aan het werk zijn."

OPROEP

Hebt u verre nazaten die ergens in Canada wonen? Of misschien beschikt u wel over historisch materiaal dat een interessant licht werpt op de voor- of naoorlogse emigratie van Belgen naar Canada? Weet dan dat de provincie West-Vlaanderen momenteel een tentoonstelling voorbereidt over Vlamingen in Canada. Van half mei tot eind augustus 2006 wil men in het Provinciaal Hof op de Grote Markt te Brugge een interactieve tentoonstelling waarin onder meer plaats is voor oude foto's en films, propagandamateriaal, getuigenissen van emigranten en hun nazaten. Hebt u zelf op zolder of in een stoffige kast nog bruikbaar materiaal (affiches, verhalen, bijljetten voor de boot, een verzameling brieven en noem maar op), neem dan contact op met Marc Journée uit Liedekerke via 053-66.16.29 (na 18 uur) of reportage@bdw.be

Richard Van Den Kerckhove. © Francis Marissens

"Daar hadden ze allebei een kaartje voor. Maar uiteindelijk lieten ze hem varen. Twee verhalen deden achteraf de ronde. Sommigen vertelden dat ze te dronken waren en stomweg de boot misten. Anderen menen dat de twee hun kaartjes met winst doorverkochten en zelf andere kochten voor een latere boot. Allebei heel plausibel, als je het mij vraagt."

"Ik hou er in ieder geval een lijspreuk op na: zolang je bier kan drinken, ben je gezond," lacht Richard.

met alles. En het was echt niet tot op de cent uitgemeten of elk precies één vijfde bijdroeg. Elk gaf wat hij kon of wilde. We hebben daar nooit naar gekeken of ruzie over gemaakt. Laurent is intussen overleden, op zijn zeventigste. Dus zijn we nog met zijn vieren: César (81), ikzelf, Oscar en George. En elk onze eigen familie natuurlijk."

"Vader, die is nooit naar school geweest. Maar hij kon beter rekenen dan wie ook. En hij kon ook zijn *gazette* lezen toen hij oud was. Hij heeft zich dat dus allemaal zelf geleerd."

"Mijn ouders waren erg spaarzaam.

"Ik zou best nog eens willen terug gaan. Niet om daar te leven, wel op bezoek. Want het was ginder echt wel bijzonder *plezant*. We hebben er een goeie tijd gehad, veel pintjes gedronken en zo. Ik kon er geen dollar verteren. Alles werd ons aangeboden. Hier in Manitoba hadden we al heel wat mensen over de vloer gekregen die hier familie hadden. Ik reed ermee overall rond, liet ze alles zien. En dat waren ze klaarblijkelijk niet vergeten. Dus ginder werden we overal goed ontvangen en rijkelijk getrakteerd."

"Ik heb toen ook het huis van vader gezien. Het huis waar Theofiel